שהנדר כבר הופר, ואין אפשרות לקיים נדר אחר שהופר.

ולכן כל הספק הוא רק לגבי ההפרה[16]:

האם מאחר והקדים לשון הקמה ללשון הפרה, היתה כוונתו להתנות גם שההפרה לא תחול אלא אם כן תחול גם ההקמה, ולפי צד זה אף ההפרה אינה יכולה לחול, שהרי לא חלה ההקמה.

או שלא היתה לו כוונה מיוחדת בכך שהקדים לשון הקמה ללשון הפרה [שהרי אין ביכולתו לומר שניהם כאחת], ועיקר כונתו היתה שלא תחול ההקמה ללא ההפרה, אבל ההפרה לא איכפת לו שתחול אף בלא ההקמה.

סט-ב **תא שמע**, יש לפשוט שאלה זו מפלוגתא של רבי מאיר ורבי יוסי.

דתנן במסכת תמורה [כה ב]:

אדם שהיו לפניו שני קרבנות, קרבן עולה וקרבן שלמים, ורצה להמירן בבהמת חולין. [והדין הוא שהממיר קרבן בבהמת חולין, חלה קדושת הקרבן על בהמת החולין, אך הקרבן נשאר בקדושתו], ואמר בתוך כדי דיבור על בהמת חולין העומדת לפניו, בזה הלשון: **הרי זו תמורת עולה, תמורת שלמים** — והיינו שהמיר בבהמה אחת של חולין גם את קרבן העולה וגם את קרבן השלמים — **הרי** בהמה **זו** נהיית **תמורת עולה**, לפי שאמר "עולה" תחילה, וחלה עליה מיד קדושת עולה, ומשחלה עליה קדושת עולה לא יכולה לחול עליה קדושת שלמים.

דברי רבי מאיר.

ורבי יוסי אומר: אם לכך, שבהמת החולין תהיה גם עולה וגם שלמים, **נתכוין מתחילה**, לא חלה עליה קדושת עולה מיד כשאמר "עולה".

כי **הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות** של עולה ושלמים **כאחת**, כפי שהתכוון לקרות, **דבריו קיימין**, וחלה על בהמה זאת גם קדושת עולה וגם קדושת שלמים, ולכן תרעה הבהמה הזאת עד שיפול בה מום, ואז יוכלו לפדותה, ולמוכרה, ובמחצית דמיה יביאו עולה, ובמחצית השניה יביאו שלמים.

ומחלוקתם היא בשאלה מהי כוונת המקדיש בכך שהקדים עולה לשלמים:

לדעת רבי מאיר, כוונתו להתנות, ולומר: תחול תמורת העולה, ואחר כך תחול תמורת השלמים. וכיון שכבר חלה תמורת העולה תחילה, שוב אין יכולה לחול עליה תמורת השלמים.

ואילו לדעת רבי יוסי, כיון שאין אפשרות לומר את שניהם כאחד, אין משמעות מיוחדת לכך שהקדים את העולה לשלמים, וכוונתו היא שיחולו שניהם כאחד, וחלה על

לקמן שאף בגמר דבריו אדם נתפס, היינו דוקא באופן שיכול לחול שתי הדיבורים. אבל כאן שאין שתי האמירות יכולות לחול ביחד מודה רבי יוסי שרק ההקמה חלה ולא ההפרה). [ראשונים]

16. לפי פירוש הר"ן.

הבהמה גם קדושת העולה וגם קדושת השלמים. ותמכר הבהמה, ויקנו בדמי חציה עולה, ובדמי חציה שלמים.

ולאור מחלוקת זאת יש לפשוט את הספק שלנו.

לדעת רבי יוסי, אין עדיפות מיוחדת לדבר שהקדים בלשונו, כיון שאי אפשר לומר את שניהם כאחד, וכמו כן כאן, אין עדיפות להקמה יותר מההפרה בכך שהקדים את ההקמה לפני ההפרה.

ומכיון שהתנה בפירוש והעדיף את ההפרה יותר מההקמה — חלה ההפרה.

ואפילו רבי מאיר, לא קאמר שיש כונה ועדיפות למה שהקדים בלשונו, **אלא** במקרה של תמורה, **דלא** התנה **ואמר** "**לא תיחול זו אלא אם כן חלה זו**", ולכן יש לנו לתלות שהתכוין להעדיף את מה שהקדים בלשונו.

אבל הכא, דהתנה **ואמר** בפירוש "**לא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה**", יש לומר שאף **רבי מאיר נמי מודה דהפרה חלה** כי עדיפותו של המפר, היא ההפרה.[17]

בעי רבה:

אם אמר בתוך כדי דיבור לשון זו: **קיים ומופר ליכי.** והיינו, שכלל ואמר שיחולו הקיום וההפרה **בבת אחת** — **מהו?**

האם מאחר ואין יכולים שניהם לחול, יש לומר שתחול ההקמה [כיון שהיא קדמה], או כיון שגילה דעתו שרוצה שיחולו שניהם כאחד, ואין אחד קודם לחבירו לא יחול כלום.

תא שמע לפשוט את הספק מהכלל שאמר רבה:

דאמר רבה לגבי אדם המקדש שתי אחיות כאחת [ולא יכולים לחול קידושין בשתיהן, שאין אדם יכול לקדש אשה ואחותה, וכיון שקידש את שתיהן כאחת אי אפשר לדעת איזו מהן מקודשת ואיזו אינה מקודשת].

כל דבר שאינו יכול לחול **בזה אחר זה — אפילו בבת אחת אינו** יכול לחול כלל!

וכיון שאינו יכול לקדש את שתי האחיות בזה אחר זה, לא תפסו קידושין באחת מהן, כיון שקידשן כאחת, ואין בהן אפילו ספק קידושין.

והוא הדין לענייננו, קיים כלל זה.

ומאחר ואין יכולות לחול ההקמה וההפרה בזה אחר זה [כיון שאם חלה ההפרה אין נדר, ואין מה לקיים, ואם חלה ההקמה, הנדר מקוים, ושוב אין אפשרות להפר אותו], לפיכך אין יכול לחול כלום, אם יפר ויקים בבת אחת.[18]

---

17. זהו פירוש הר"ן.

והרא"ש מביא פירוש, שלדעת רבי מאיר חלים שניהם, כיון שהקדים את ההקמה להפרה, וגם התנה שתחול ההפרה, על כן חלים שניהם, ולא ידעינן אם הנדר מקוים או מופר

18. הרמב"ם בפרק יג מהלכות נדרים הלכה כב, פוסק שהקיום חל ולא ההפרה.

וכתב הר"ן על דברי הרמב"ם אלו, שלא נתחוורו דבריו. שהרי בגמרא אמרינן "כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו", ואם כן איך

בעי רבה:

אם אמר **קיים ליכי היום.** והיינו, שקיומו הוא להיום בלבד — **מהו?**

ובספק זה כלולים שני ספיקות:

האחד, האם קיום כזה מונע ממנו להפר למחר.

והשני, אם נאמר שקיום זה אינו מונע ממנו להפר למחר. האם בלשון זה כלול לשון הפרה למחר.

מי אמרינן כי בכך שאמר "היום", הרי זה **כמאן דאמר לה: מופר ליכי למחר.**

או דלמא, הא לא אמר לה בפירוש שמופר למחר, ואין זה נכלל בתוך לשונו.

חלה ההקמה? הלא אין ההקמה יכולה לחול לאחר ההפרה!

ומבאר הגר"ח בספרו, שיסוד הדין "כל שאינו בזה אחר זה, אפילו בבת אחת אינו" הוא, כאשר שני דברים השוללים זה את זה נעשים כאחת, האחד שולל את השני אפילו כשהם נעשים כאחת, ושניהם אינם חלים כי האחד מעכב את השני. אך במקום שאין האחד שולל את השני, אלא שלא תיתכן מציאות של קיום השני כאשר הראשון קיים, לא נאמר הכלל "כל שאינו בזה אחר זה, אפילו בבת אחת אינו".

ולכן, לענין הקמה והפרה כאחת, רק ההקמה שוללת את ההפרה, כי "זה הוא עצם הדין דהקמה — שאינו יכול להפר אחר כך". אבל ההפרה איננה שוללת את ההקמה, אלא אם נעשתה הפרה לפני ההקמה, לא תיתכן יותר הקמה כי הנדר אינו קיים עוד.

אך אם מקים ומפר בבת אחת, באותה שעה הנדר קיים, ולכן ההקמה השוללת את ההפרה חלה, ואילו ההפרה, שאינה שוללת את ההקמה, לא חלה, כיון שההקמה מעכבת את חלות ההפרה.

ותמה החזון איש [בהגהותיו על ספרו של הגר"ח] מדוע לא תחשב ההפרה כשלילת ההקמה? והרי מהות ההפרה היא ביטול הנדר, וביטול הנדר הוא שלילת קיום הנדר!

ועוד טוען החזון איש: זה שאין הפרה מועילה אחר הקמה, הוא משום שמסרה התורה את כח ההכרעה של הנדר, להקמתו או להפרתו, באופן חד פעמי לבעל ולאב. וכיון שהשתמשו הבעל והאב פעם אחת בכח ההכרעה שנתנה להם התורה, שוב הם אינם בעלים על הנדר. ולכן, גם אם אחר ההפרה היה נשאר הנדר, לא היתה אפשרות להקימו, משום שכבר בטל כח ההכרעה, לאחר שנעשה בו פעם אחת שימוש, בהפרה.

ונמצא שההפרה אינה רק "היכי תימצי" שלא יהא הנדר קיים, כדברי הגר"ח, אלא שהשימוש בהפרה שולל את כח ההכרעה של הקמה, כיון שנעשה כבר פעם אחת שימוש בכח ההכרעה.

וכיון שההפרה שוללת את ההקמה כשם שההקמה שוללת את ההפרה, בהפגשם כאחת, שניהם אינם צריכים לחול. [ועיין ביאור הענין בספר "דברי תורה", ליקוט מדברי החזון איש על פרשיות השבוע, בעריכת עורך החברותא, לפרשת מטות].

ויש מפרשים את דברי הרמב"ם, שבגמרא בקידושין [נ א] נאמר כי בדבר שיכול לחול אפילו בטעות, אין את הדין "כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו". ואם כן, אפשר לומר ששיטת הרמב"ם היא שקיום חל גם בטעות (זוהי שיטת הרשב"א וכן נפסק בשו"ע), ולכן חל הקיום אפילו שהוא סותר להפרה. אבל ההפרה אינה חלה, כיון שהפרה בטעות אינה הפרה ולכן אינה יכולה לחול משום שאינו בזה אחר זה. [עפ"י בד קודש]

ומוסיפה הגמרא להסתפק:

ע-א **אם תמצא לומר,** אם נאמר שהקיום להיום מונע ממנו את האפשרות של הפרה למחר. ונאמר גם שלא נכלל בתוך לשונו לשון הפרה למחר, כיון **שהא לא אמר לה** בפירוש. עדיין יש להסתפק:

אמר לה: מופר ליכי למחר ולא אמר "קיים ליכי היום" — **מהו?**

מי אמרינן שכונתו היתה לקיים לה היום,[19] וממילא **למחר לא מצי מיפר,** משום **דהא קיימיה לנדריה היום,** וקיום להיום מונע אפשרות הפרה למחר כיון שאפשרות הפרה היא רק באותו יום.

או דלמא, כיון דלא אמר לה בפירוש "**קיים ליכי היום**", **כי קאמר לה** "**מופר ליכי למחר**", יש לפרש דבריו, **שמהיום** יהא מופר **קאמר.**

ומוסיפה הגמרא להסתפק, עוד:

ואם תמצא לומר אפילו הכי, אפילו אם נאמר שכונתו היתה לקיים להיום. **וכיון דקיימו היום** לא חלה ההפרה למחר, משום שהקיום נחשב אף **לגבי מחר** — **כמאן דאיתא דמי,** ומעכב את חלות ההפרה.

עדיין יש להסתפק באופן **שאמר לה: קיים ליכי שעה** — **מהו?**

[וכונת הגמרא בספק זה, היא על הצד שקיום של שעה אחת אינו מונע את ההפרה לאחר השעה הזאת]

מי אמרינן, בכך שאמר קיים ליכי "שעה" — **כמאן דאמר לה: מופר ליכי לאחר** שעה **דמי.**

או דלמא, הא לא אמר לה בפירוש שמופר לאחר שעה, ואין זה נכלל בתוך לשונו.

ומסתפקת הגמרא ספק על גבי ספק:

אפילו **אם תמצא לומר** שאין לשון הפרה נכללת בתוך לשונו, כיון **שהא לא אמר לה** בפירוש שמופר לה לאחר שעה.

מיהו, עדיין יש להסתפק באופן שקיים לה לשעה זו, **ואמר לה** בפירוש שמיפר לאחר שעה.

מאי?

מי אמרינן, כיון דקיימו בשעה הראשונה, הרי **קיימו.** ולא תועיל ההפרה לאחר שעה, כשם שנקטנו לגבי הפרה למחר.

או דלמא, שונה דין הפרה לאחר שעה מדין הפרה למחר, **כיון דכוליה יומא** "**בר הקמה**" ו"**בר הפרה**" **הוא** [שהרי אפשר לקיים או להפר כל אותו יום], לכן **כי אמר מופר ליכי לאחר שעה, מהני.** משום שכל אותו יום הוא זמן הפרה.

תא שמע מהא דתניא במסכת [נזיר כ ב]:

אשה שאמרה "**הריני נזירה**", **ושמע בעלה, ואמר:** "**ואני**" — שוב **אין יכול** הבעל **להפר** את נדר נזירותה של אשתו, משום שבאומרו

---

19. הטעם שהספק לגבי קיום שונה מהספק לגבי הפרה, משום שלגבי הפרה אמרינן לקמן שלא מועיל הפרה בלב, ולכן אין זה נחשב הפרה כיון שלא אמר בפירוש שמיפר. אבל לגבי קיום